

9 Οκτωβρίου, 1995

[ΠΙΚΗΣ, Π., ΝΙΚΟΛΑΙΔΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΟΥ, Δ/στές]

LANITIS BROS. LTD.,

Εφeseίοντες,

ΙΑΤΡΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ & ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ,

Εφeseυβλήτων.

(Ποινική Έφεση Αρ. 5885).

-
- Ποινική Δικονομία — Κατηγορητήριο — Τροποποίηση κατηγορητηρίου
— Ο περί Ποινικής Δικονομίας Νόμος, Κεφ. 155, Άρθρο 83 — Υπο-
χρέωση του Δικαστηρίου να καλέσει τον κατηγορούμενο να απαντή-
σει σε κατηγορία που τροποποιήθηκε με βάση το Άρθρο 83 — Ο πε- 5
ρί Ποινικής Δικονομίας Νόμος Κεφ. 155, Άρθρο 84(1) — Ποιές οι
επιπτώσεις παρέκκλισης του Δικαστηρίου από τις διατάξεις του
Άρθρου 84 — Η ορθή νομική προσέγγιση είναι αυτή που υιοθετήθη-
κε στην υπόθεση *Κυγιάσου*.
- Ποινική Δικονομία — Δυνατότητα για προσθήκη μιάς ή περισσότερων 10
κατηγοριών οι οποίες έχουν αποδειχθεί και καταδίκη του κατηγο-
ρουμένου χωρίς οποιαδήποτε άλλη ενέργεια εκ μέρους του Δικαστη-
ρίου — Ο περί Ποινικής Δικονομίας Νόμος Κεφ. 155, Άρθρο 85 —
Δεν παρέχει δυνατότητα μεταβολών στο κατηγορητήριο, με την τρο-
ποποίηση του αδικήματος ή των γεγονότων που το στοιχειοθετούν.
- Λέξεις και Φράσεις — “Δίκη” στο πλαίσιο του περί Ποινικής Δικονο- 15
μίας Νόμου, περιλαμβάνει κάθε στάδιο της διαδικασίας μέχρι την
έκδοση της ετυμηγορίας του Δικαστηρίου.
- Κατά τη διάρκεια ακροαματικής διαδικασίας για διάπραξη αδι- 20
κημάτων κατά παράβαση των άρθρων 4(1)(2), 8 και 18(α) του περί
Πωλήσεως Τροφίμων και Φαρμάκων Νόμου, Κεφ. 261, το Δικα-
στήριο διέταξε τροποποίηση των λεπτομερειών στο κατηγορητήριο
αναφορικά με την ημερομηνία διάπραξης των αδικημάτων, κατά
τρόπο που να συνάδουν με το σύνολο της μαρτυρίας, επικαλούμε-

νο τις εξουσίες που του παρέχουν τα άρθρα 83 και 85 της Ποινικής Δικονομίας, Κεφ. 155.

5 Το Δικαστήριο χωρίς να αναφερθεί στο Άρθρο 84 του Κεφ. 155, έκρινε τους κατηγορουμένους ένοχους και στις δύο κατηγορίες όπως αυτές τροποποιήθηκαν, χωρίς να τους καλέσει να απαντήσουν στις τροποποιηθείσες κατηγορίες.

10 Η έφεση εναντίον της καταδίκης εβασίζετο στην παράλειψη του Δικαστηρίου να εφαρμόσει τις διατάξεις του Άρθρου 84, η οποία όπως οι εφεσείοντες ισχυρίστηκαν, είχε ως αποτέλεσμα να επιφέρει την ακυρότητα της διαδικασίας και να καταστήσει την ετυμηγορία του Δικαστηρίου επισφαλή.

Το Ανώτατο Δικαστήριο επέτρεψε την έφεση και αποφάνθηκε ότι:

- 1 Η επίκληση του Άρθρου 85(4) δεν είχε θέση στην παρούσα υπόθεση.
- 15 2. Η τροποποίηση του κατηγορητηρίου ήταν επιτρεπτή βάσει του Άρθρου 83 και στο στάδιο που έγινε. Όμως δεν τηρήθηκαν οι διασφαλίσεις του Άρθρου 84(1) του Κεφ. 155, που κατοχυρώνουν το δικαίωμα κατηγορουμένου να κληθεί να απαντήσει σε κατηγορία που τροποποιήθηκε με βάση το Άρθρο 83.
- 20 3. Οι παρατηρήσεις του Δικαστηρίου (*obiter dicta*), στην **Fatma Mehmet v The Police**, ότι η παρέκκλιση από τις διατάξεις του Άρθρου 84 αποτελεί αντικανονικότητα (*irregularity*) η οποία δεν επάγεται ακυρότητα της διαδικασίας, έρχονται σε αντίθεση με τον λόγο της απόφασης στην **Panayiotis Kyriacou v The Police**, όπου κρίθηκε ότι η παράλειψη συμμόρφωσης με τις διατάξεις του Άρθρου 84 πλήττει το θεμέλιο της διαδικασίας και καθιστά τη δίκη άκυρη. Οι παρατηρήσεις του Δικαστηρίου στη **Mehmet**, έγιναν χωρίς αναφορά στο λόγο της **Kyriacou**, γεγονός που εξουδετερώνει τη νομολογιακή τους βαρύτητα.
- 30 4. Η θέση η οποία υιοθετείται στην **Kyriacou** (ανωτέρω) ταυτίζεται με τις πρόνοιες του Άρθρου 84 και είναι σύμφωνη με το σκοπό του νομοθέτη στη θέσπισή του. Επιπρόσθετα το Άρθρο 84, ταυτίζεται με τις εξασφαλίσεις που παρέχουν οι παράγραφοι 5(α) και 5(β) του Άρθρου 12 του Συντάγματος.

55 Το Ανώτατο Δικαστήριο διατάζει επανεκδίκαση της υπόθεσης με βάση τις εξουσίες που του παρέχονται από το Άρθρο 25(3) του Ν. 14/60.

Η έφεση επιτρέπεται. Η καταδίκη παραμερίζεται. Διατάσσεται η επανεκδίκαση της υπόθεσης.

Αναφερόμενες αποφάσεις:

- Leonίδου v. The Police (1987) 2 C.L.R. 96, 107, 5*
- Mehmet v. The Police (1970) 2 C.L.R. 62, 68,*
- Kyriacou v. The Police 22 C.L.R. 213,*
- Leeds Co-Op. Soc. v. Slack [1924] All E.R. Rep. 259, 265-266 (H.L.),*
- Pierides v. The Republic (1971) 2 C.L.R. 263,*
- Ekdotiki Eteria Kosmos v. The Police (1984) 2 C.L.R. 121, 10*
- Τρουλιάς v. Κυπριακής Δημοκρατίας (1989) 2 Α.Α.Δ. 258,*
- Χριστοφόρου v. Αστυνομίας (1990) 2 Α.Α.Δ. 250,*
- Δεσπότης v. Αστυνομίας (1990) 2 Α.Α.Δ. 287.*

Έφεση εναντίον Καταδίκης και Ποινής.

Έφεση εναντίον της καταδίκης και της ποινής από την εταιρεία LANITIS BROS LTD οι οποίοι βρέθηκαν ένοχοι στις 15 Μαρτίου, 1994 από το Επαρχιακό Δικαστήριο Λευκωσίας (Αριθμός Ποινικής Υπόθεσης 22112/92) στις κατηγορίες (α) της πώλησης τροφίμου ποιότητας άλλης από εκείνη που ζητήθηκε από τον αγοραστή, και (β) της πώλησης τροφίμου ακατάλληλου για ανθρώπινη κατανάλωση, κατά παράβαση των άρθρων 4(1)(2) 8 και 18(α) του περί Πώλησεως Τροφίμων & Φαρμάκων Νόμου Κεφ. 261 και καταδικάστηκαν από Μεττούρη, Ε.Δ. σε £50,- πρόστιμο και £500,- έξοδα στην 1η κατηγορία. Η 2η κατηγορία αποσύρθη στις 14 Νοεμβρίου, 1995.

- Τ. Καρακάννα (κα), για τους εφεσείοντες. 25*
- Α. Καουτζάνη (κα), Δικηγόρος της Δημοκρατίας, εκ μέρους του Γενικού Εισαγγελέα.*

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ: Την Απόφαση του Δικαστηρίου θα δώσει ο Γ.Μ. Πιχής, Π.

ΠΙΚΗΣ, Π.: Οι εφεσίβλητοι προσήψαν δυο κατηγορίες εναντίον των εφεσειόντων, τις ακόλουθες:-

5 (α) Πώληση τροφίμου ποιότητας άλλης από εκείνη που ζητήθηκε από τον αγοραστή, κατά παράβαση του Άρθρου 4(1)(2) του περί Πωλήσεως Τροφίμων και Φαρμάκων Νόμου, Κεφ. 261.

(β) Πώληση τροφίμου ακατάλληλου για ανθρώπινη κατανάλωση, κατά παράβαση των προνοιών των Άρθρων 8 και 18(α) του περί Πωλήσεως Τροφίμων και Φαρμάκων Νόμου, Κεφ. 261.

10 Το ακατάλληλο “τρόφιμο” στο οποίο αναφέρονται οι κατηγορίες είναι το εμφιαλωμένο αναψυκτικό diet coca-cola. Η ακαταλληλότητα προέκυψε από το γεγονός ότι η φιάλη περιείχε λιπαρά ουσία, οπτικά δυσάρεστη, αλλοιωτική του περιεχομένου της, καθιστούσα το αναψυκτικό ακατάλληλο για πόση.

15 Οι εφεσειόντες είναι οι εμφιαλωτές του αναψυκτικού και οι διαθέτες του σε καταστήματα και περίπτερα στην αγορά.

Σύμφωνα με τις λεπτομέρειες που στοιχειοθετούν τις κατηγορίες, τα αδικήματα διαπράχθηκαν την 27η Μαρτίου, 1992.

20 Μετά το πέρας της υπόθεσης της Κατηγορίας, το δικαστήριο απέρριψε εισήγηση των εφεσειόντων ότι δε θεμελιώθηκε εκ πρώτης όψεως υπόθεση εναντίον τους και τους κάλεσε σε απολογία. Μετά το πέρας της ακροαματικής διαδικασίας, εκδόθηκε η απόφαση του δικαστηρίου στην ορισθείσα ημερομηνία.

25 Στο εισαγωγικό μέρος της απόφασης γίνεται αναφορά στις εκατέρωθεν θέσεις και τα γεγονότα που αναφέρονται στο χρόνο διάπραξης του αδικήματος. Το δικαστήριο διαπίστωσε ότι το κατηγορητήριο έπρεπε να τροποποιηθεί “στο μέρος όπου περιγράφονται οι λεπτομέρειες των δύο αδικημάτων κατά τρόπον που αυτές να συνάδουν με την όλη μαρτυρία”.

30 Προκύπτει από την απόφαση ότι, κατά την κρίση του δικαστηρίου, η μαρτυρία η οποία είχε προσαχθεί δεν ήταν συμπερασματική ως προς την ημερομηνία διάπραξης των αδικημάτων, χωρίς να αποκλείεται αυτά να είχαν διαπραχθεί στις 27 Μαρτίου, 1992. Μετά τη διαπίστωση αυτή, το δικαστήριο εξέδωσε την ακόλουθη διαταγή:-

35 “Το Δικαστήριο ασκώντας τις εξουσίες που του παρέχουν τα άρθρα 83 και 85 της Ποινικής Δικονομίας, Κεφ. 155, εκδίδει

· διατάγμα διά του οποίου στις λεπτομέρειες του αδικήματος της πρώτης κατηγορίας προστεθεί μετά την 27ην Μαρτίου 1992 ή φράση ή πριν της εν λόγω ημερομηνίας και οι λεπτομέρειες του αδικήματος της 2ης κατηγορίας όπου περιγράφεται ότι οι κατηγορούμενοι κατά τον αυτόν τόπο και χρόνον 5
· ως εν τη πρώτη κατηγορία αναφέρεται, θα ερμηνεύονται και θεωρούνται ότι αναφέρονται στην 27ην Μαρτίου 1992 ή πριν της εν λόγω ημερομηνίας.”

· Το κατηγορητήριο τροποποιήθηκε αναλόγως. Το δικαστήριο αιτιολόγησε την απόφασή του ως ακολούθως:- 10

“Η εν λόγω τροποποίηση, πιστεύω ότι δεν επηρεάζει σε καμμία περίπτωση την υπόθεση της υπεράσπισης κι ούτε θέτει αυτούς σε μειονεκτική θέση έχοντας υπόψη μου την όλη μαρτυρία και τις θέσεις της κάθε πλευράς.”

· Το δικαστήριο προχώρησε στην έκδοση της απόφασής του χωρίς αναφορά στο Άρθρο 84 του περί Ποινικής Δικονομίας Νόμου, Κεφ. 155, και χωρίς να καλέσει τους κατηγορουμένους να απαντήσουν στην τροποποιηθείσα κατηγορία. Κατέληξε σε καταδικαστική ετυμηγορία και έκρινε τους κατηγορουμένους ενόχους και στις δύο κατηγορίες, όπως αυτές τροποποιήθηκαν. 15
20

· Το πρώτο θέμα το οποίο εγείρεται με την έφεση κατά της καταδίκης αφορά την εγκυρότητα της διαδικασίας, η οποία απέληξε στην καταδίκη της κατηγορουμένης εταιρείας. Θέση των εφεσειόντων είναι ότι η παράλειψη του δικαστηρίου να εφαρμόσει τις διατάξεις του Άρθρου 84 επέφερε την ακυρότητα της διαδικασίας και κατέστησε την ετυμηγορία του δικαστηρίου επισφαλή. 25

· Η αναφορά στην απόφαση του δικαστηρίου στο Άρθρο 85 δημιουργεί αναμφιβόλως σύγχυση ως προς το δικαιοδοτικό βάθος στο οποίο στηρίχτηκε. Το Άρθρο 85 δεν παρέχει τη δυνατότητα μεταβολών στο κατηγορητήριο, με την τροποποίηση του αδικήματος ή των γεγονότων που το στοιχειοθετούν. Η παράγραφος (4) του Άρθρου 85 παρέχει τη δυνατότητα στο δικαστήριο, εφόσο συντρέχουν οι προϋποθέσεις που τίθενται στο κείμενό της, να προβεί στην προσθήκη μιας ή περισσότερων κατηγοριών, οι 30
35
· οι οποίες, κατά την κρίση του, έχουν αποδειχθεί και να προβεί στην καταδίκη του κατηγορουμένου χωρίς οποιαδήποτε άλλη ενέργεια εκ μέρους του δικαστηρίου.

Μόνο το Άρθρο 83 παρέχει εξουσία για την τροποποίηση του κατηγορητηρίου, με την τροποποίηση της κατηγορίας ή των γεγονότων που την υποστηρίζουν. Η εξουσία αυτή μπορεί να ασκηθεί σε οποιοδήποτε στάδιο της δίκης. Ο όρος "δίκη", στο

5 πλαίσιο του περί Ποινικής Δικονομίας Νόμου, περιλαμβάνει κάθε στάδιο της διαδικασίας μέχρι την έκδοση της ετυμηγορίας του δικαστηρίου - (*Leonidou v. Police* (1987) 2 C.L.R. 96, 107). Συνεπώς, ήταν επιτρεπτή η τροποποίηση του κατηγορητηρίου βάσει του Άρθρου 83 και στο στάδιο που την ενέκρινε το πρω-

10 τόδικο δικαστήριο. Μόνο που δεν τηρήθηκαν τα εχέγγυα που προβλέπει το Άρθρο 84 για την ανάπλαση της κατηγορίας. Προφανώς το δικαστήριο έκρινε, εσφαλμένα βέβαια, ότι, εφόσο τροποποιούνται οι λεπτομέρειες της κατηγορίας βάσει του Άρθρου 83 στο τελικό στάδιο της διαδικασίας, δεν είναι απα-

15 ραίτητη συμμόρφωση με το Άρθρο 84. Έτσι μόνο μπορεί να εξηγηθεί η αναφορά στην απόφαση του δικαστηρίου στο Άρθρο 85 παράλληλα με το Άρθρο 83 του Κεφ. 155.

Προκύπτει ότι η τροποποίηση του κατηγορητηρίου έγινε βάσει του Άρθρου 83, χωρίς να τηρηθούν οι διασφαλίσεις που προβλέπονται στο Άρθρο 84 του Κεφ. 185. Το Άρθρο 84(1) προβλέπει επιτακτικά ότι, μετά την τροποποίηση του κατηγορητηρίου, βάσει του Άρθρου 83, ο κατηγορούμενος πρέπει να κληθεί να απαντήσει στην κατηγορία όπως έχει τροποποιηθεί και, μάλι-

20 στα, αν δεν είναι έτοιμος να το πράξει, πρέπει να του παρασχεθεί επαρκής χρόνος για να τοποθετηθεί έναντί της.

Η δικηγόρος της Δημοκρατίας υπέβαλε ότι το σφάλμα δεν είναι θανάσιμο και ότι η καταδίκη μπορεί να διασωθεί, εφόσο το δικαστήριο ικανοποιείται ότι αποδείχθηκαν οι κατηγορίες, είτε βάσει του Άρθρου 145(1)(γ) του Κεφ. 155 ή ακόμα βάσει της επι-

30 φύλαξης του Άρθρου 145(1)(β) του ίδιου νόμου. Επικαλέστηκε, ειδικά, παρατηρήσεις του δικαστηρίου στη *Fatma Mehmet v. The Police* (1970) 2 C.L.R. 62, 68, όπου διατυπώνεται η άποψη ότι παρέχεται η δυνατότητα επικύρωσης καταδίκης στις τροποποιηθείσες κατηγορίες, παρά την παράλειψη συμμόρφωσης με τις διατάξεις του Άρθρου 84, βάσει της επιφύλαξης του Άρθρου 145(1)(β). Παρέκκλιση από τις διατάξεις του Άρθρου 84 χαρακτηρίζεται ως "αντικανονικότητα" (irregularity), η οποία δεν επάγεται την ακυρότητα της διαδικασίας. Πρόκειται για παρα-

35 τηρήσεις του δικαστηρίου που ανάγονται στο πεδίο των *obiter dicta*, που δε δημιουργούν δέσμευση, παρά τη βαρύτητα που ενέχουν παρατηρήσεις του Εφετείου για τον προσδιορισμό της δικαιοκτικής τάξης.

40

Οι παρατηρήσεις του δικαστηρίου στη *Mehmet* έρχονται σε αντίθεση με το λόγο της απόφασης στην *Panayiotti Kyriacou v. The Police* 22 C.L.R. 213, όπου κρίθηκε ότι παράλειψη συμμόρφωσης με τις διατάξεις του Άρθρου 84 (Άρθρο 82 του Κεφ. 155, όπως ήταν τότε) πλήττει το θεμέλιο της διαδικασίας για τη διαπίστωση της ενοχής του κατηγορουμένου και καθιστά τη δίκη άκυρη. Όπως αναφέρεται επιγραμματικά "Neglect to comply with either course as required by law would simply result in there being no trial at all".

5

Η θέση η οποία υιοθετείται στην *Kyriacou* ταυτίζεται με τις πρόνοιες του Άρθρου 84 και είναι σύμφωνη με το σκοπό του νομοθέτη στη θέσπισή του. Η απάντηση στην κατηγορία αποτελεί προϋπόθεση για τη διεξαγωγή της δίκης. Είναι η απάντηση στην κατηγορία που προσδιορίζει τα επίδικα θέματα της ποινικής δίκης. Οι διατάξεις του Άρθρου 84 συνδέονται με εκείνες του Άρθρου 62 του Κεφ. 155, που καθιστούν την απαγγελία της κατηγορίας και την απάντηση σ' αυτή την αφετηρία της ακροαματικής διαδικασίας και το σημείο εκκίνησης για τη διαπίστωση της ποινικής ευθύνης του κατηγορουμένου. Το Άρθρο 84 ταυτίζεται με τις εξασφαλίσεις που παρέχουν οι παράγραφοι 5(α) και 5(β) του Άρθρου 12 του Συντάγματος. Μη συμμόρφωση με τις διατάξεις του Άρθρου 84 εκτρέπει τη δίκη από το νομικά καθιερωμένο πλαίσιο για τη διαπίστωση της ποινικής ευθύνης του κατηγορουμένου στις κατηγορίες που του προσάπτονται, όπως διαμορφώνονται μετά την τροποποίηση και καθιστά τη δίκη άκυρη. Οι παρατηρήσεις του δικαστηρίου (*obiter dicta*) σχετικά με το δίκαιο και τις αρχές του, όχι απαραίτητες για την επίλυση του επίδικου θέματος και κατ' επέκταση μη καθοριστικές για το λόγο της απόφασης, δε δημιουργούν δέσμευση. Φέρουν όμως μεγάλη βαρύτητα και συχνά τροχοδρομούν την πορεία του δικαίου. Όχι όμως όταν κρίνονται εσφαλμένες. (*Leeds Co-Op. Soc. v. Slack* [1924] All E.R. Rep. 259, 265-266 (H.L.)) Οι παρατηρήσεις του δικαστηρίου στη *Mehmet* έγιναν χωρίς αναφορά στο λόγο της *Kyriacou* με τον οποίο συγκρούονται, γεγονός που εξουδετερώνει τη νομολογιακή τους βαρύτητα.

10

15

20

25

30

35

Ενόψει της κατάληξης στην οποία αγόμεθα, δε θα μας απασχολήσουν άλλοι λόγοι οι οποίοι έχουν προβληθεί για την ακύρωση της καταδίκης. Ούτε θα εξετάσουμε κατά πόσο ήταν δυνατή η καταδίκη των κατηγορουμένων χωρίς την τροποποίηση του κατηγορητηρίου. Το δικαστήριο έκρινε την τροποποίηση αναγκαία και η καταδίκη συναρτάται με αυτή. Η ακυρότητα

40

της διαδικασίας επάγεται την ακυρότητα της καταδίκης, την οποία παραμερίζουμε.

5 Λαμβάνοντας υπόψη τους λόγους ακύρωσης της καταδίκης, τη μαρτυρία η οποία προσάχθηκε προς υποστήριξη της υπόθεσης της Κατηγορίας, καθώς και τις αρχές που διέπουν την άσκηση της εξουσίας του δικαστηρίου να διατάζει την επανεκδίκαση ποινικής υπόθεσης (βλ. Άρθρο 25(3) Ν 14/60 και *Pierides v. Republic* (1971) 2 C.L.R. 263, *Ekdotiki Eteria Kosmos v. Police* (1984) 2 C.L.R. 121, *Τσουλιάς v. Δημοκρατίας* (1989) 2 Α.Α.Δ. 10 258, *Χριστοφόρου v. Αστυνομίας* (1990) 2 Α.Α.Δ. 250, *Δεσπότης v. Αστυνομίας* (1990) 2 Α.Α.Δ. 287), κρίνουμε την έκδοση διαταγής για την επανεκδίκαση δικαιολογημένη.

Η έφεση επιτρέπεται. Η καταδίκη παραμερίζεται.

Διατάσσεται η επανεκδίκαση της υπόθεσης.

Η έφεση επιτρέπεται. Η καταδίκη παραμερίζεται. Διατάσσεται επανεκδίκαση της υπόθεσης.